Cees Notenboom compleet

1. Introductie

Deze keer spreek ik met Cees Notenboom (1962). De biologische molenaar vormt op 8 juli 2025, de dag van het iconengesprek al ruim 45 jaar een hechte twee-eenheid met Mole ’t Lam in Woudsend. Hoe een nieuwsgierig Fries jochie molens ontdekt en zich via een kronkelige route ontwikkelt tot een gedreven, eigenzinnige, biologische beroepskorenmolenaar.
Authenticiteit is een woord dat veelvuldig uit zijn mond komt als Cees vertelt over de keuzes die hij in zijn carrière heeft gemaakt en beslissingen die hij heeft genomen. Dan heeft hij het niet alleen over de technische kant van de molen, maar ook over hoe een molenaar zou moeten omgaan met het eeuwenoude werktuig. Zo maalt hij praktisch uitsluitend op de wind. Van modernisering om meer te produceren moet hij niets hebben: ‘Er is hier met ‘t Lam bijna 300 jaar gewerkt. Waarom moet ik dat nu gaan veranderen? Wie ben ik dat ik dat zou mogen doen?’
Ook heeft hij een uitgesproken mening over hoe bezoekers een molen het beste kunnen beleven. ‘Bezoekers komen niet op de molen om wat te leren, die willen wat beleven, die willen een authentieke molen ‘aan het werk’ meemaken.’

Hij heeft van jongs af aan zijn eigen molenpad gevolgd. Als kind neemt hij, samen met een vriendje, een kijkje bij molens in de buurt van Kubaard, en gaat vervolgens met hetzelfde maatje een molentje bouwen. Bij molen De Onderneming in Witmarsum blijft hij uiteindelijk langer hangen, leert hij de fijne kneepjes van het molenaarsambacht en raakt steeds meer geïnteresseerd in korenmolens.
Er volgt een lange maar leerzame weg. Cees Notenboom heeft voetstappen liggen bij onder andere molen De Vrijheid in Schiedam en molen De Kat aan de Zaanse Schans, om kennis en ervaring op te doen. Hij krijgt uiteindelijk als beroepsmolenaar vaste voet bij de molen in Woudsend waar hij zich al sinds de eerste kennismaking eind jaren zeventig thuis voelt, ’t Lam.
Uitgebreid vertelt Cees over hoe hij de molen in nauwelijks maalvaardige staat aantreft, op welke wijze hij de molen heeft opgeknapt, hoe hij zijn eerste klanten verwerft en daarbij tegelijkertijd, daar heb je het woord weer, de authenticiteit van ’t Lam in het oog heeft gehouden.
En waarom heeft hij op een gegeven moment ervoor gekozen om uitsluitend biologisch te gaan malen, wat houdt dat precies in en is daarvan te leven?
Nieuwsgierig geworden? Lees en/of beluister het boeiende verhaal van Cees Notenboom om de antwoorden op deze en nog vele andere vragen te vernemen.

2. Jeugdjaren-Zelf molen bouwen-Naar Witmarsum

Interviewer: Dag Cees, heel fijn dat je wil meewerken aan, alweer de zestiende aflevering van de iconengesprekken. En ik begin altijd elk gesprek om even te vragen naar de jeugdjaren. Kun jij nou iets vertellen van hoe je bent opgegroeid, wanneer die molens bij jou in beeld kwamen en hoe reageerde de omgeving op jouw molenliefde?

Cees Notenboom: Eigenlijk ging het... Er is niet echt een beginpunt te noemen. Ik ben geboren in Pijnacker. De eerste, denk ik, de eerste molen die ik in m'n leven gezien heb, was de molen van Nootdorp. Die kon je bij ons vanaf de boerderij zien. En daar woonden onze loonwerkers vlakbij, dus dat was dan in mijn beleving de molen van onze loonwerkers. En als we naar opa en oma gingen - die woonden in Bleiswijk - dan reden we altijd langs Zoetermeer. En daar op De Hoop zat nog, Blonk zat er nog, dus er werd nog graan verwerkt.

En ik kan me nog herinneren dat er een pijp uit de molen kwam en een vrachtwagen eronder stond en dat er graan uit die pijp stroomde.

Interviewer: Maar toen had je niet meteen al het idee van: dat wil ik ook, of zo?

Cees Notenboom: Nee, maar het interesseerde me wel. En je had bij ons de coöperatie, weet ik wel, de veevoercoöperatie Ons Doel. En daar liepen dan mannetjes in kaki-overalls, zover ik mij kan herinneren. Dik bestoven. Het blijft hier wel bij. Verder is het niks. Maar toen ik vijf was toen zijn we naar Friesland verhuisd. En mijn vader had altijd het idee dat die al een molen wilde bouwen, een werkende tuinmolen.

Interviewer: Dat wel. Je vader had echt in zijn hoofd om dat een keer te doen?

Cees Notenboom: Ja. Dus we hadden ook wel molens gezien. En dat moest dan een spinnenkop worden, maar wel eentje met gaande werk. Maar dat kwam er nooit van, dus dat. En als wij naar familie gingen, dan reed je langs molens bij ons in de buurt. Pankoekster Mole, Hiemerter Mole, weet ik wel. En in de Zaanstreek had je die drie molentjes toen nog in het Oostzijderveld langs de A7. En mijn vader wist dat te vertellen: vroeger, in de Zaanstreek stonden vroeger veel houtzaagmolens. En dus, het leefde wel.

Interviewer: En had hij die, heeft hij die molen ook gebouwd?

Cees Notenboom: Uiteindelijk wel, maar toen zat ik al in de molenwereld.

Interviewer: Toen zat je al in de molenwereld. Dus heb jij hem geholpen?

Cees Notenboom: Ja, met z'n tweeën was dat.

Interviewer: En waar staat die molen?

Cees Notenboom: Op het ogenblik staat hij, hij stond altijd bij de boerderij, maar mijn zwager is op een gegeven moment op de boerderij gekomen met mijn zus en die had er niet zo veel belang bij. En papa heeft de molen hiernaartoe gehaald. En hij staat nu in Jirnsum bij onze dochter en schoonzoon. En die hebben ook een boerderij. En die hebben hem, willen hem ook gaan gebruiken om te malen.

Interviewer: Dus het blijft heel mooi in de familie dan? Dat is wel leuk.

Cees Notenboom: Ja. Die gaat een keer wel opgeknapt worden. Er moet een nieuwe roe in. Dan kan die weer gaan malen.

Interviewer: Maar het is niet zo dat toen je op de lagere school zat en de middelbare school, dat je toen al, met die molen al dat...? Hield je je spreekbeurt over molens bijvoorbeeld?

Cees Notenboom: Ik ben altijd al geïnteresseerd geweest in geschiedenis. En de molens, dat, op zich sprak het mij wel aan. Ik had een plaat op mijn kamer hangen van De Schoolmeester, weet ik nog, van Wessanen veevoeders. Ik kan me het heel goed herinneren.

En we hadden het ‘Beste boek’ van de weg. Daarin werden alle molentypes beschreven met tekeningetjes erbij. Dus ik wist wat een binnenkruier was en een wipmolen, dat soort dingen.

Interviewer: En hoe oud was je toen, toen je dat allemaal...?

Cees Notenboom: Tussen zes en acht jaar, tien jaar.

Interviewer: Precies. Dus wel nog erg jong.

Cees Notenboom: En toen op de lagere school... Wij hadden vanuit de keuken uitzicht op een spinnenkop, de molen Duivenhok. En die was in... Begin jaren '70 hebben we een novemberstorm gehad. Toen is de kop eraf gewaaid. En daarna is die weer opgebouwd. En met een vriend van mij - dat was, denk ik, in de zesde klas van de lagere school - zeiden we: 'Die molen is weer opgebouwd. We gaan er eens naartoe'. Dus wij fietsen ernaartoe. Anderhalve kilometer met de fiets of zoiets. En we zeiden: verderop staat er ook nog één. We zijn nou toch onderweg, dus wij nog verder. En toen kwamen we op het idee van: we gaan, op schaal gaan we zo'n molentje bouwen. Dat is die, daar heb ik die, één van die foto's van gezien. Daar zijn we in de vakantie, in de zomervakantie hebben we dat molentje gebouwd met tweede… met oud hout, tweedehands spullen.

Interviewer: Had je dan tekeningen waarop...?

Cees Notenboom: Nee. We gingen ernaartoe. Dan namen we wat maten op. En het was echt... Die molen maalde wel. Of tenminste, hij draaide. Laat ik het zo zeggen.

Interviewer: Dus je omgeving vond het ook wel leuk? Je klas zat niet te kijken van: wat is dat voor een rare jongen die met die molens...?

Cees Notenboom: Nee, dat niet. Maar toen waren we dat molentje aan het bouwen elke zaterdag. En ik had in de krant gelezen - dat deed ik toen al - dat er lesgegeven werd in Witmarsum. En die vriend van mij waar ik… waar we dat molentje mee maakten, die zei van: ik zie de molen elke zaterdag draaien bij ons thuis. Dus toen zijn wij - toen werd ik al, toen was ik veertien - op Molendag op de fiets naar Witmarsum gegaan op zaterdag, op Nationale Molendag. Wisten we zeker dat die open was. En daar zijn we blijven hangen.

Interviewer: Echt op Witmarsum, dat is, daar begon je dan serieus…?

Cees Notenboom: Daar begon het echte werk. We kwamen daar en hebben een molen gezien. We kregen... Toen waren we met z'n tweeën als molenaar. Toen kregen we, van één van die twee kregen we een rondleiding. Op een gegeven moment zijn we weer naar huis gefietst. En die week daarna zijn we weer geweest. En toen was Sierkstra er, mijn latere leermeester. En weer naar huis toe. Toen hebben we twee keer overgeslagen, weet ik nog. Eén keer, toen zeiden we: we gaan. Want anders zal die weer zeggen: zijn jullie er alweer? We slaan een keer over. En de tweede keer hebben we overgeslagen, omdat Bauke toen niet kon. Enfin. En die keer daarna zijn we er weer naartoe gegaan. En toen zei Sierkstra inderdaad: zijn jullie hier alweer? Maar die zei: jullie zijn blijkbaar wel geïnteresseerd en je bent nog te jong, maar ik neem jullie wel serieus. Zo zei die dat ook. Dus je mag hier wel op les komen. En vanaf de tijd zijn we elke zaterdagmiddag naar Witmarsum gegaan.

Interviewer: Precies. En je ouders, je vader, die vonden het allemaal hartstikke leuk dat je dat deed?

Cees Notenboom: Ja, want die moesten uiteindelijk het lidmaatschap betalen…

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Af en toe, op een gegeven moment werd er af en toe eens een molenboek aangeschaft.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Maar die hebben me altijd volledig gesteund.

3. Opleiding op molen Witmarsum-Liever korenmolenaar-Kennismaking met 't Lam

Interviewer: Goed, Cees, je vertelde net al, op Witmarsum kwam je vaak en je raakte zo enthousiast. En die molenaars die vonden ook: als jij het leuk vindt, ga dan, kun je de opleiding volgen.

Cees Notenboom: Bij allebei, Bauke ook.

Interviewer: Bauke ook.

Cees Notenboom: Wij met z'n tweeën.

Interviewer: Precies. En wanneer begon je?

Cees Notenboom: Ik was dus veertien toen ik daar begon. Nationale Molendag 1976 was het. Maar goed, eigenlijk mocht je pas op les als je zestien was. Dus we hebben, dat was officieus dat we daar leerling waren. Maar we moesten dus wel wachten tot we achttien waren voordat we examen konden, dus ik heb daar op les gezeten. Geweldig. Sierkstra, dat was iemand die al heel gauw je zijn vertrouwen gaf. Als die zag dat het goed was, dan prima. En hij kon het goed uitleggen allemaal, heel serieuze molenaar. Dus ik heb daar een hele goeie tijd gehad.

Interviewer: Was het ook een ervaren molenaar? Hoe oud was Sierkstra?

Cees Notenboom: Sierkstra was wel een vrijwillig molenaar.

Interviewer: Hoe oud was Sierkstra, schat je?

Cees Notenboom: Veertig, denk ik.

Interviewer: Veertig. Relatief jong dan, toch?

Cees Notenboom: Ja.

Interviewer: Ga verder.

Cees Notenboom: En er werd gemalen en, dus dat... Prachtig. Maar wat wou ik zeggen? Het mooie is, er zijn redelijk veel mensen van Witmarsum gekomen die beroepsmatig in de molenwereld aan de gang gegaan zijn.

Interviewer: Zoals?

Cees Notenboom: Jan Hofstra, Johan Cnossen, Gert Klijnstra, nog een paar, noem maar op. Die zijn allemaal in Witmarsum begonnen, dus dat zegt wel wat.

Interviewer: Inderdaad, dat is wel die... Want was dat...? Vond je het moeilijk, die opleiding?

Cees Notenboom: Nee, helemaal niet. Helemaal niet, maar je moet erin groeien. Je, het moet je interesse hebben. En je moet het doen. Je moet aan de gang gaan. En je hebt het erover. Je praat erover. En dan zoek je eens een boek op. En dat vond ik wel leuk. In die tijd, dat opleidingsmateriaal stelde niet zo veel voor, maar dat nodigde wel uit om zelf dingen te gaan uitzoeken. Nou, wou je iets weten en dan kwam je ergens een boek tegen, dan denk ik: dat moet ik hebben. En dan, zo ga je van het één naar het ander. En, dus ik heb een hele goede tijd gehad. En toen had ik altijd het idee van: bij ons in de buurt waren het allemaal watermolens (poldermolens, red.), maar ik wil na m'n examen toch wel op een korenmolen.

Interviewer: Hoe kan dat? Vond je watermolens minder interessant dan korenmolens?

Cees Notenboom: Ja, dat is een saaie... Ik weet niet wie dat zei, maar die zei van: een korenmolenaar die spant de molen in en dan begint die te werken. En een watermolenaar (bedoeld wordt poldermolenaar. red) die spant hem in en dan is het werk gebeurd.

Interviewer: (lachend) Daar ga je vrienden mee maken... Dus dat sprak je aan, dat er veel meer werk aan vastzat?

Cees Notenboom: Ja, en meer techniek. Dus, maar het was sowieso niet de bedoeling dat ik beroepsmatig met de molen aan de gang zou. Ik was, ben molenaar geworden uit interesse.

Interviewer: Uit interesse. Precies.

Cees Notenboom: Dat was zo van: als je meer van molens wil weten, dan is, de beste manier om dat te doen is gewoon om erin te duiken, om molenaar te worden. Het…, gaandeweg groei je erin. Op een gegeven moment ben ik in... Dat was in 1978, de Nationale Molendag ook weer. Toen, ik had zelf nog geen rijbewijs. Ik was zestien. Maar toen heeft mijn moeder, die... Zijn we eerst naar Dokkum geweest naar de molens. En toen 's middags met Bauke en zijn vader zijn we naar Woudsend gegaan, want ik had al op het oog van: die molen heeft nog geen molenaar en dat lijkt me wel wat. Dus in 1978 ben ik voor het eerst hier op ‘t Lam geweest. En ik vond dat een geweldig sfeervolle molen. Dat was een hele oude bedoening.

Interviewer: Ik wou zeggen: die was toch wel goed in originele staat. Niet, zoveel mogelijk nog...

Cees Notenboom: Het was nog redelijk origineel. Er was ook heel veel uit gesloopt, maar er was weinig vernieuwd. Er zaten heel veel sporen in. En een hele rare sfeer die hing er nog, dus dat sprak me wel aan. Ik moest nog wel twee jaar wachten.

Interviewer: Precies, dus je geduld werd wel op de proef gesteld.

Cees Notenboom: Ja, maar het leuke is, ik heb, toen ik achttien was mocht ik examen doen.

En precies in dat jaar was de molen, had weer een opknapbeurt gehad hier. En de gemeente die zocht dus een vrijwilliger, dus dat heeft zo moeten zijn.

Interviewer: Ik wou zeggen: dat sloot perfect aan dus.

Cees Notenboom: Dus ik heb contact met de gemeente gezocht. Dat was gauw klaar. En er was nog iemand, die was vrijwilliger op De Jager, op de houtzaagmolen hier. En die wilde ook wel molenaar worden hier. Dat was Siemen Jager. We kennen elkaar nu wel. We hadden elkaar één keer gezien, voor de rest kenden we elkaar niet. Maar toen zijn we door de gemeente allebei aangesteld. Ik, omdat ik korenmolenaar was, en hij omdat die toch al hier in Woudsend kwam, moesten we het maar met z'n tweeën doen. We konden het heel goed met elkaar vinden. Dus we hebben, 20 jaar lang zijn we hier op de molen geweest, dus vanaf 1980 tot 2000 zijn we hier met z'n tweeën geweest.

Interviewer: En hoe verliep dat examen, Cees? Was dat een ‘appeltje-eitje’? Was het makkelijk?

Cees Notenboom: Nee, het blijft een examen. Het is een momentopname, dus het is altijd... Wat me wel opviel, maar dat is achteraf, ik was hartstikke jong. Je wilde graag je kennis etaleren, maar daar kreeg ik lang niet altijd de kans voor. Want dan kreeg je de volgende vraag.

Interviewer: Je moest kort zijn met je...?

Cees Notenboom: Ja, er waren een heleboel dingen, heel veel dingen die je wilde vertellen die helemaal niet ter zake deden. Denk ik achteraf: dat is ook wel logisch. Want examen, dat is prachtig.

Interviewer: Dus dat was, verder was het makkelijk? Je haalde het makkelijk? Ik bedoel, dat was geen...?

Cees Notenboom: Uiteindelijk wel.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Maar je bent altijd een beetje nerveus.

Interviewer: Dat hoort erbij, hè?

4. Opknappen 't Lam-Op zoek naar klanten-Naar De Vrijheid in Schiedam-Terug naar Woudsend

Interviewer: Goed Cees, jij was hartstikke blij dat je hier op ’t Lam terecht kon. Maar het feit dat je dus met je korenmolaars achtergrond hier terechtkwam, betekent nog niet dat je al korenmolenaar was. Je moest best nog wel veel leren. Kun je vertellen hoe je dat hebt aangepakt?

Cees Notenboom: Dat, toen we hier op de molen kwamen, toen was die, zogezegd, maalvaardig. Maar dat betekent dat als je de molen inspande en liet draaien, dan kon de steen meedraaien. Maar dat, daar had je het wel mee gehad. Wij hebben met hulp van

Sierkstra, mijn leermeester, hebben we het spul opengehaald, de spiegel eerst uitgelijnd, de stenen uitgebalanceerd en weet ik veel wat. En toen zijn we aan het billen (de versleten groeven in molenstenen met een bilhamer tikkend scherper maken, red.) geweest. Hij heeft een stukje voorgedaan en toen zei die: nu moeten jullie het doen. Daar hebben we redelijk lang over gedaan, iedere keer. Dat deden we meestal 's avonds. Dinsdagavond, weet ik wel, kwamen we altijd op de molen en gingen we alleen maar billen. En dan om de beurt twee kerfjes. Maar toen we klaar waren, toen hebben we Sierkstra er weer erbij gehaald en toen zei die: ik kan niet zien waar ik begonnen ben, dus dat vond ik toch wel...

Cees Notenboom: Afijn, wij de spullen weer dichtgelegd en goed afgesteld. Er moet nog het één en ander aan gebeuren. En zo zijn we begonnen met malen, eerst eens een zakje. En daar kwam redelijk meel uit. Dus toen zijn we naar beide bakkers gegaan die er toen nog waren hier in Woudsend. Of ze van de molen meel wilden hebben. Dat wilden ze wel, dus zaterdag een paar zakjes malen voor de...

Interviewer: Dat wilden ze wel? Ze vonden het ook wel leuk dus, dat...?

Cees Notenboom: Jazeker. Dus zo zijn we begonnen en... Maar toen... Voor de rest was de molen helemaal incompleet. Het tweede koppel, dat waren kunststenen. Die waren gescheurd. En het ringhout was er niet meer, want de vloeren waren vernield, dus dat was allemaal afgevoerd. Voor de rest was er weinig, dus wij hebben... Onze eerste investering was een luitouw. Toevallig dat. Maar op een gegeven moment hebben we meer dingen... We hebben een pletter aangeschaft. En uit Duitsland hebben we een schonerij gehaald.

Interviewer: Maar wie betaalt dat? Was dat de gemeente?

Cees Notenboom: Dat deden we zelf.

Interviewer: Dat deed je zelf.

Cees Notenboom: En zo malende weg en zo verzamelende weg... We zijn overal geweest en we hebben overal spullen vandaan gehaald. Toen zeiden we van: wat we nu doen is leuk, maar er is wel meer uit te halen. Dus toen begon het plan een beetje te rijpen van, beroepsmatig.

Interviewer: Welk jaar spreken we nou?

Cees Notenboom: Dan hebben we het over... Ik ben in '80 hier gekomen. Dat is '81, '82, begon het al. Dat is niet zo, niet, maar heel zo geleidelijk aan begon dat wat... We hadden het er vaak over en we hadden heel vaak ook precies dezelfde ideeën op hetzelfde moment, dus dat ging hartstikke goed. En zo geleidelijk aan... Maar die molen was totaal niet klaar daarvoor. Wij zijn al die jaren bezig geweest om de molen er goed voor te krijgen, dus builen konden we niet kopen, dus die hebben we op een gegeven zelf gebouwd, builen, die we in Duitsland gezien hebben als voorbeeld. Zo.

Interviewer: Dus eigenlijk is het zelf klussen om het allemaal voor elkaar te krijgen?

Cees Notenboom: Ja. En op een gegeven moment, dan zoek je een bakker erbij. En op een bepaald moment hadden we dan een mengsel bedacht, lammetjesbrood. En daar hebben we posters van laten maken op papier van De Schoolmeester, weet ik wel, en dat soort dingen. En toen zijn we naar de bakkers gegaan hier in de hele Zuidwesthoek. We hebben

dit bedacht en dit is het meel en m'n prijsberekening erbij. Dan loop ik een beetje op de zaken vooruit, want toen in die tijd werkte ik al op De Vrijheid, dus ik wist al een beetje hoe dat werkte.

Interviewer: Ik wou zeggen: precies, De Vrijheid, die was echt al commercieel bezig.

Cees Notenboom: Daar werkte ik toen al een paar jaar dus. Maar dat werd een redelijk succes. Zo ging het balletje wat rollen.

Interviewer: Dus zo haalde je je klanten binnen?

Cees Notenboom: Ja, toen wel, toen dat... Maar dat, daarna ben ik er nooit meer langs geweest. Maar de andere klanten? Die kwamen vanzelf.

Interviewer: Die kwamen vanzelf wel. En kun je nog vertellen, want je hebt ook je licht opgestoken bij De Vrijheid, zeg je net. Hoe kwam je daar terecht?

Cees Notenboom: Ik heb... Want ik ben hier vanaf 1980 dus elke zaterdag sowieso op de molen geweest. Alleen een half jaartje niet, want ik heb een half jaartje in Denemarken gewerkt. Mijn broer, maar dat was ook niet helemaal je van het. Dus vanuit Denemarken heb ik toen gesolliciteerd, want we lazen De Molenaar (momenteel vakblad voor de diervoerderindustrie, voorheen blad voor (koren)molenaars, red.) al. Daarin stond een advertentie dat ze een molenaar zochten in Schiedam. Vanuit Denemarken heb ik gesolliciteerd naar Schiedam. Uiteindelijk is het dat geworden. Dus toen ben ik naar Rotterdam verhuisd.

Interviewer: Dat is ook best wel een stap dan, om van hier weer naar Rotterdam...

Cees Notenboom: Van Denemarken naar Rotterdam.

Interviewer: Van Denemarken naar Rotterdam. Ik wou zeggen. Je wilde het graag?

Cees Notenboom: Je wil wat. Precies. En ik heb zeven jaar in Schiedam gewerkt.

Interviewer: En gewoond?

Cees Notenboom: En gewoond en... Maar 's zaterdags reed ik wel op en neer naar Woudsend, dus ik heb...

Interviewer: Dat wel.

Cees Notenboom: Ik heb ’t Lam nooit losgelaten.

Interviewer: Precies. Dan heb je aardig wat kilometers gemaakt dus, in zeven jaar.

Cees Notenboom: Sowieso. Maar op een gegeven moment kreeg ik in Schiedam verkering met Marjon.

Interviewer: Die kwam je daar tegen?

Cees Notenboom: Ja. Want die gaf rondleidingen daar toevallig. En die werkte op kantoor

van de Schiedamse molens.

Interviewer: Ja.

Cees Notenboom: En op een gegeven ging het op De Vrijheid wat minder. Dat was... Daar heb ik het straks ook nog wel over.

Interviewer: Over welk jaar spreek je nu dat je...?

Cees Notenboom: Begin jaren '90.

Interviewer: Begin jaren '90, dat je ook Marjon tegenkwam?

Cees Notenboom: Ja. Toen op een gegeven moment zijn we daar ook gaan samenwonen. En toen ging het op De Vrijheid wat minder. Het ging met alle molens minder in die tijd. Ik wilde in Woudsend toch wel meer doen en... Dus toen zijn we naar Friesland verhuisd.

Interviewer: Toen ben je weer teruggekomen?

Cees Notenboom: En toen ben ik teruggekomen en... Ik had hier geen inkomen uit, dus heb ik ook nog een tijdje, bijna twaalf en een halfjaar, een paar dagen in de week op De Kat gewerkt in Zaandam.

Interviewer: Dan wel weer op Zaandam, dus daar moest je ook weer heen en weer?

Cees Notenboom: Ja, maar toen woonde ik al hier. Eerst in Bolsward en daarna in Woudsend, dus dat waren wat meer kilometers. En Marjon, die ging mee, want die werkte daar ook. Die zat daar.

Interviewer: Die zat ook op De Kat?

Cees Notenboom: Op De Kat. Dus, maar dat was een paar dagen in de week en die andere dagen was ik dan hier op de molen. En op een gegeven moment liep het aardig uit de hand, dus toen hebben we daar ontslag genomen en toen werd het hier fulltime.

Interviewer: En toen werd het hier fulltime.

Cees Notenboom: Maar dan zijn we al een mooi tijdje verder.

5. Stap naar biologisch malen

Interviewer: Cees, als ik jouw verhaal zo beluister tot nu toe, was je nou niet bepaald honkvast. Je ging van hot naar haar, terwijl in je hoofd speelde nog altijd het idee dat je een zelfstandig beroepsmolenaar wilde worden.

Cees Notenboom: Ja, ik ging van hot naar haar, maar 't Lam heb ik nooit losgelaten.

Interviewer: En uiteindelijk wilde je dan toch iets structureel op poten zetten met 't Lam.

Cees Notenboom: Ja.

Interviewer: Wanneer deed je dat? En hoe ging dat?

Cees Notenboom: Ik zat nog in Schiedam. En toen hebben, Siemen en ik hebben dan een vof opgericht. En volgens mij was dat in 1993. Toen zijn we de molen ook officieel gaan huren van de gemeente. En toen zijn we begonnen met… En vrij gauw daarna kwamen we in de biologische wereld terecht.

Interviewer: Hoe kwam je daar terecht, in die biologische wereld?

Cees Notenboom: Dat was ook weer bij... Er kwam iemand, een grote voorvechter, Ytsen Kooistra, een voorvechter van de biologische landbouw in Friesland, die kwam bij ons op de molen op zaterdagmiddag. 'Malen jullie ook biologisch?' 'Nee' zeiden we. 'Dat doen we niet.' Want dat is ook maar een aparte wereld. Daar moet je ook weer tussen zien te komen en... Hij zei: ‘Vraag je licentie maar aan, want ik heb een project, ben ik mee bezig in Gaasterland en dat moet gemalen worden, dat graan’, zo en zo. Dus wij hebben dat gedaan.

Interviewer: Dus hij overtuigde je wel dan?

Cees Notenboom: Ja. Kijk, en op zich dat past bij de molen, het spreekt me ook wel aan. Dus wij hebben de licentie aangevraagd en dat project is begonnen. Dat is uiteindelijk op niets uitgelopen, maar op die manier zijn we wel in de biologische wereld terechtgekomen. Dus we hadden al vrij gauw een bakker, een biologische bakker, en dat gangbare is al heel snel naar de achtergrond geraakt.

Interviewer: En die biologische bakker, zat die ook hier in de regio?

Cees Notenboom: Nee, in Jubbega dus. Wel in Friesland.

Interviewer: Wel in Friesland. Maar goed, dan heb je één bakker.

Cees Notenboom: Daar is het mee begonnen, maar dat was wel... Die nam gelijk aardige hoeveelheden af. En dan zit je in die wereld en dan komen er meer bakkers bij. Nu lopen we heel erg vooruit in de tijd, maar op een gegeven ogenblik had ik bakkers in Utrecht en Amsterdam. En ook bij Groningen.

Interviewer: Precies. En hoe ging dat? Kwamen ze zo...? Je had inmiddels al een naam?

Cees Notenboom: Ja, dat is het, jouw naam. Je moet een netwerk hè... En omdat wij regionale granen verwerken en biologisch, als er dan een of ander project was, dan was het van: waar kunnen het laten malen. Dan kwamen wij natuurlijk als eerste in beeld.

Interviewer: Had dat nou ook te maken, in die tijd, dat biologisch en ambachtelijk een beetje 'in' raakte, of was dat nou...?

Cees Notenboom: Nee, wat wij, wat je nu zegt, dat speelde heel erg in de jaren '70, de jaren '80.

Interviewer: Ja, precies.

Cees Notenboom: Toen had je dat reform en je had memo, mensen en milieuvriendelijk

ondernemen, De Kleine Aarde en dat soort. Toen was het zo van: het maakt niet wat je maalt, als het van de molen komt, is het goed.

Interviewer: Oh, dat was een beetje het idee van...?

Cees Notenboom: Dat was in de jaren, in de begintijd, toen ik begonnen ben. Als het maar van de molen kwam, dan was het altijd goed. Alles was volkoren, want dat was gezond en prima. Maar die tijd is goed voorbij. Kijk, in de jaren '90 was dat wel over. Maar toen kreeg je dus die bakmixen en dat soort dingen en nu dat biologische ook. Er zijn zoveel regels. Kijk, vroeger was het: als het niet bespoten werd, dan werd het al biologisch genoemd. Je wilt niet weten wat voor papieren er nu aanhangen.

Interviewer: Nee, snap ik.

Cees Notenboom: En ook verpakking en alles. Dat is totaal een andere tijd.

Interviewer: Maar toch lukt het jou in die 90'er jaren dan toch die markt binnen te halen? Dus eigenlijk was het gewoon tegen de trend in?

Cees Notenboom: Ja, dat was zo. In die tijd... Op een gegeven moment kregen we de winkel erbij. Die is in 2000 geopend. Dat hebben we aan de gemeente te danken. Dat is op zich wel mooi. We verkochten meel, kleine verpakkingen op de maalzolder. Dan moeten vaste klanten, die hoeven niet iedere keer naar boven, want die hebben het ook wel gezien. Dus dat was ook wel onhandig. Toen begon de buurman wat moeilijk te doen, want we maalden natuurlijk steeds meer. De buurman had dan last van de molen, zei hij. Dit was te veel. Die wilde toen op een gegeven moment verhuizen en toen zei de gemeente: dan moeten wij het huis maar kopen, want dat kan ons een hele hoop gezeur schelen in de toekomst. Maar op die voorwaarde dat wij dat huis gingen gebruiken. Ik zei: 'Nou, prima.' We willen er niet in wonen, maar als winkel.

Interviewer: Precies, dat had je al een beetje in je hoofd ook, om...?

Cees Notenboom: Ja, dat was toen een beetje zo gegroeid. Het is niet echt dat we bewust die kant van de winkel op gingen. Maar omdat wij al aardig wat particuliere verkoop hadden en dat het op de molen niet meer zo paste, kwam het heel mooi uit. Zo is het gegaan.

Interviewer: Was het in die tijd ook voor jou al rendabel? Ik bedoel: leverde het voldoende op?

Cees Notenboom: Jawel. Maar ik had natuurlijk ook mijn bijverdiensten. Eerst alleen een volledig inkomen op De Vrijheid en daarna een paar dagen in de week op De Kat in Zaandam. Tussendoor heb ik nog wat baantjes gehad en... Dat was allemaal...

Interviewer: Dat tikte wel aan, zeg je zo?

Cees Notenboom: Kijk, rijk worden dat heb ik allang opgegeven. Maar goed, we konden door de tijd.

Interviewer: Ja, ik wou zeggen, je kon er wel van leven? Dat...

Cees Notenboom: Wij zijn ook geen grote uitgevers, dus dat zegt ook...

Interviewer: Nee, dat is ook nog een dingetje natuurlijk, oké.

Cees Notenboom: Ja, je moet er wat voor over hebben dan.

6. Beroepsmolenaarschap-Noodzaak extra maalderij-
Terug naar kleinschaligheid

Interviewer: Cees, ik wil nu stilstaan bij het beroepsmolenaarschap, maar dan een beetje in algemene zin hoe dat in de zeventiger jaren was en in verloop van tijd tot anno 2025 is veranderd. Jij bent ook iemand die echt al aan het begin van het beroepsmolenaarschap, zoals we het nu kennen, gestaan hebt. Kun jij vertellen van hoe jij dat ziet, hoe die ontwikkeling is gegaan van toen, zeventiger jaren, tot nu?

Cees Notenboom: Dat is wel mooi dat je dat zegt, dat ik in het begin stond van het beroepsmolenaarschap zoals het nu is, want ik heb het idee dat ik begonnen ben in een soort overgangstijd. Je had in Friesland De Hoop in Dokkum. Die was nog in bedrijf voor veevoer en Sikkens maalde nog in Munnekezijl. Maar dat waren allemaal bedrijfjes die zo'n beetje op de laatste benen liepen. En dat zie je met andere dingen ook: binnenschippers, de trams, de laatste trams, die tramrails, die zijn in die tijd opgeheven. Maar in Medemblik begonnen ze daar de stoomtram Hoorn-Medemblik. En waar de laatste beroepsmolenaars van oudsher ermee ophielden, kwamen er weer nieuwe molens in bedrijf. Stiens was hier de eerste molen die in, opnieuw in bedrijf kwam van de nieuwe generatie. Het is een soort overgangstijd. En eerst had je Stiens. Die maalde nog voor de echte bakkers, maar dat was naar aanleiding van het succesverhaal in Zuid-Holland, Schiedam.

Interviewer: Wat in Schiedam gebeurde?

Cees Notenboom: Ja. En ik heb een beetje het idee... Later, begin jaren negentig werd het weer minder en toen kwamen die winkels heel erg op, de kleinverpakkingen. Ik heb wel een beetje het idee van dat wij de laatste stuiptrekkingen van het korenmolenaarsvak nog meegemaakt hebben.

Interviewer: Toen bedoel je?

Cees Notenboom: Ja, De Vrijheid, dat kon niet op. Er werd gemalen, verschrikkelijk veel. En er werd knap verdiend. En er waren meer molens, die…, waar gigantische omzetten gemaakt werden. Dat is nu over. En ik zie dan hoe het in Duitsland en Denemarken gaat en dan denk ik van: dat is toch wel een beetje ons voorland, die molens, dat, die malen nog wat. Maar zoals toen, dat gaat niet meer gebeuren.

Interviewer: Precies. Je dacht echt wel van: het is voorbij?

Cees Notenboom: Ja, de molens blijven wel bestaan, blijven wel malen, maar niet zoals in de jaren '70, jaren '80. Je ziet het ook: als er nu weer nieuwe maalderijen beginnen, dan is dat altijd een maalderij met motorkracht.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: En niet meer op een molen. Een molen is te klein.

Interviewer: Maar jij houdt het vol?

Cees Notenboom: Ja, omdat het heel kleinschalig blijft. Ik ben op een gegeven moment... Langzaam aan, we zijn heel langzaam gegroeid hier en... Maar op een gegeven moment had je toch best wel wat klanten erbij en dat waren echt wel grotere hoeveelheden. En die molen is vrij klein. En ik wil zoveel mogelijk op de wind doen, dus op een gegeven moment was het ook van: de hele molen stond vol met zakgoed. Op een gegeven moment had ik graan of meel buiten staan en een kleed erover tegen de regen. Dat is niet meer te doen. En toen heb ik dus zelf ook een maalderij opgezet hier, tien kilometer hier verderop, bij een paar boeren waar ik graan van had, want ik had meer ruimte nodig en ook meer zekerheid.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Dan kon ik in ieder geval met de motor malen, maar dat was ook allemaal houtje-touwtje. En uiteindelijk - dan heb ik het dus over ons eigen bedrijf - had ik daar in die maalderij toch wel wat werk van. En ik denk: dat was ook weer niet de bedoeling, want ik wil met de molen...

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Dus ik heb de grote klanten en, de maalderij met de grote klanten, heb ik overgedaan aan de jongens en die boeren.

Interviewer: Aan de boeren.

Cees Notenboom: Dus wij hebben het nu een stuk rustiger gekregen. En dat kon. Marjon, die heeft de AOW, dus dat scheelt ook weer. En wij doen nu alleen de kleine partijen. Ik kan veel meer met de wind doen, nu.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Ik pelde altijd al, maar dat was altijd, het malen ging voor. En nu kan ik ook veel meer pellen. Ik heb wel aardig wat pelwerk.

Interviewer: Sinds wanneer ben je met het pelwerk begonnen?

Cees Notenboom: Het pellen is in 2000 al begonnen. Maar dan was het: je moet sowieso windkracht zes hebben om te kunnen pellen.

Interviewer: Dat wou ik zeggen.

Cees Notenboom: Dan moest er eerst weer gemalen worden of een, anders wat. En dan was de wind weer weg, dus dat viel tegen. Dus er werd wel gepeld, maar nu is het zo van: als het windkracht zes is, dan steek ik de pelsteen in het werk en hoppa!

Interviewer: Precies, dus doe je dus nu wel. Maar die maalderij, die heb je dus echt afgestoten ook?

Cees Notenboom: Het grote werk.

Cees Notenboom: Dus ik ben begonnen met granen, emmer, eenkhoorn, koren en alles en tarwe ook nog wel, maar meer de kleinere partijtjes.

Interviewer: Precies.

Cees Notenboom: Dat bevalt me wel. Ik kan nog wel...

Interviewer: Dat kun je nu aan, maar betekent dat ook niet dat je dan je inkomsten zelf...?

Cees Notenboom: Ja.

Interviewer: Dat is de prijs die je dan moet betalen om...?

Cees Notenboom: Het is een keuze.

Interviewer: Want betekent...? Je laat je hart spreken op dat punt van: liever met de wind zoveel mogelijk hier malen dan dat je daar...?

Cees Notenboom: Ja. De molen gebruiken waar die voor bedoeld is en niet misbruiken. En het kan. We zijn er nog steeds.

Interviewer: Dat is wel duidelijk. En je klantenkring is ook stabiel nou?

Cees Notenboom: Ja.

Interviewer: Er zijn nog steeds die bakkers, ook nog de...?

Cees Notenboom: Het zijn nu vooral kleinverpakkingen waar we voor malen. Er is een ander die schept, een oud-medewerker van ons. En die heeft die kleinverpakkingen onder de hoede genomen. En daar maal ik het meeste voor.

Interviewer: Kun je nog vertellen wat kleinverpakkingen zijn?

Cees Notenboom: Kleinverpakking. Dat zijn consumentenverpakkingen. Het is meestal kilopakjes, pondpakjes.

Interviewer: Die allemaal in de winkel te verkrijgen zijn?

Cees Notenboom: Ja. En bakkers krijgen 25 kilo.

Interviewer: Precies, precies.

7. Beperkte betekenis AKG

Interviewer: Cees, je hebt nou heel lang zitten praten over jouw korenmolenaarschap, beroepskorenmolenaarschap. Je hebt heel veel op eigen initiatief gedaan. Je hebt samenwerkingen gezocht. Je bent, je hebt je klanten binnengekregen. Maar in het hele verhaal mis ik eigenlijk nog het AKG, het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde. Wat is de rol van het AKG geweest in deze hele context?

Cees Notenboom: Wat mij betreft, voor mij niet echt veel. Ik vind het eigenlijk…., ik ben lid

geworden toen ik op De Vrijheid kwam. En ik heb de korenmolenaarscursus ook gedaan. Hartstikke leuk allemaal, maar ik vind zelf eigenlijk dat het AKG zich een beetje overschat. Het moet in mijn beleving vooral een gezellige club zijn voor korenmolens. En ze beschouwen zich nu meer als een controleorganisatie, een kwaliteitskeurmerk. En dat moet je helemaal niet willen. Collega's die mekaar de maat nemen. Dat kan helemaal niet. Je moet gewoon, daar moet je professionele organisaties voor hebben. En dat AKG moet vooral gezellig zijn, heb ik het idee. En dat je mekaar enthousiast maakt. En dat was die cursus wel zo, hoor. Je kwam, je zat daar met collega's. We hebben natuurlijk stages gelopen en... Dus dat was hartstikke leuk.

Interviewer: Maar dat was meer, de onderlinge sfeer was toen gewoon ontspannen. Je kon gewoon elkaars ervaringen delen en dat is eigenlijk...

Cees Notenboom: Wat ik zeg, dat ik het nodig had of zo. Nee, dat niet. Nee, het was heel leuk.

Interviewer: Het was heel leuk terwijl jij je eigen ding deed. Daar komt het eigenlijk op neer. Zo zou het ook gewoon moeten zijn.

Cees Notenboom: Zo hoort het eigenlijk.

8. Ontwikkeling beroepskorenmolenaarschap-Tegen modernisering molens

Interviewer: Cees, ik ga nou even een vraag stellen over het beroepsmolenaarschap in algemene zin. Dan gaat het vooral even om de ontwikkeling van het beroepsmolenaarschap zoals jij dat hebt meegemaakt, want er zijn echt wel verschillende fases aan te wijzen denk ik, in de periode, pak 'm beet, 1975-2025. Kun jij vertellen hoe jij daarin staat, wat jij hebt zien gebeuren? Uiteraard wil ik dan ook even een koppeling hebben met molen 't Lam, zoals jij die nu bestiert.

Cees Notenboom: Ik denk dat de geschiedenis zich een beetje herhaalt. Je hebt een periode gehad dan werden er heel veel molens of een aantal molens echt gemoderniseerd, bijvoorbeeld in de tijd van die veevoermaalderij. Wervershoof is een voorbeeld, Almelo, de molen. Zo zijn er nog een paar. Dat zal net na de oorlog geweest zijn, ongeveer in die tijd. Maar dan zie je dat die bedrijven, of die super-gemoderniseerde molens op een gegeven moment in de jaren '60, '70 ook stilgevallen zijn. Het is net wat ik ook vertelde over De Hoop in Dokkum, die maalde nog veevoer. Maar dat was in de jaren '70, was dat eigenlijk al gebeurd. In de jaren '80 zijn ze er ook mee opgehouden. Toen kwamen de eerste molens in bedrijf voor het bakkersgemaal.

Cees Notenboom: Geweldig. De bomen groeiden tot in de hemel, maar er werd ook weer meer gemoderniseerd. De markt werd professioneler, de afnemers gingen meer eisen stellen, bakkers werden groter, molens groeiden mee en die molens werden weer gemoderniseerd. Dan zie je dus dat een aantal molens die ook super-gemoderniseerd waren, waar zelfs met computers gewerkt werd, dat die inmiddels ook al weer stil staan.

Interviewer: Hoe komt dat dan?

Cees Notenboom: Nou ja, ik, moet ik even over nadenken.

Interviewer: Ja, nee, dat mag.

Cees Notenboom: Ik heb ooit eens gezegd: je moet... Een journaliste, die kwam hier en die vroeg me... En toen zei ik van: een molen is een historisch werktuig en gebruik hem dan ook zo. Als jij de molen alleen maar als werktuig ziet en je vergeet de historie, dan gaat de historie, gaat op een gegeven moment, gaat het jou in de weg zitten. Dan ga je de molen moderniseren, maar op een bepaald moment komt er een eind aan. Die molen is niet groter dan dat die is. Je hebt te maken met heel veel hout en bepaalde hygiëne-eisen en daar kun je op een gegeven moment niet meer aan voldoen. Eigenlijk is het meer zo van: schoenmaker hou je bij je leest. Gebruik de molen waarvoor die bedoeld is en vergeet niet dat het een historisch werktuig is, dat in principe al achterhaald is.

Interviewer: Ik begreep, dat heb je me al eerder verteld van, je hebt zelf ook een ervaring gehad dat je zelf ook, toen je heel veel klanten kreeg op de molen, dat je een eigen maalderij bent begonnen?

Cees Notenboom: Ja.

Interviewer: Was dat nou een teken, daar heb je veel van geleerd?

Cees Notenboom: Nee, dat was meer een bevestiging van waar ik al bang voor was. Je groeit en je groeit en je moet ook wel groeien, want je moet ook inkomen hebben. Maar op een gegeven ogenblik wordt de molen te klein en ik wil, koste wat kost, de molen niet moderniseren. Ik heb geen elevator. Daar begint het al mee. Ik kon wel met de motor malen, maar dat was ook wel wat houtje-touwtje werk, want ik wil de molen zo weinig mogelijk aantasten, zo weinig mogelijk veranderen. Dan ga je een tijd door, maar op een gegeven moment wordt die molen te klein. De capaciteit is te laag. Je bent dag en nacht aan het malen. Op een gegeven moment had ik graan of meel buiten staan met kleed erover tegen de regen. Dat was niet langer... Binnen stond het helemaal vol.

Cees Notenboom: Dat was niet langer meer te doen. Toen heb ik bij een paar jonge boeren hier in de buurt waar ik graan van heb, die hadden wat ruimte over en daar heb ik een maalderij opgezet.

Interviewer: Wanneer was dat ongeveer?

Cees Notenboom: Dat was, dat zal nu, dat is niet heel lang geleden, een jaar of zes, zeven geleden denk ik.

Interviewer: Oké.

Cees Notenboom: Toen konden we weer vooruit in ieder geval. Toen hadden we genoeg ruimte. Maar moest ik me wel bezighouden met die maalderij. Ik denk, ja, dat is de achterdeur uit. Dan heb ik wat minder tijd voor de molen en dat was nu ook weer niet de bedoeling. Ik heb die maalderij en de grote klanten, heb ik overgedaan aan de jongens en die boeren, die wilden dat zelf wel gaan doen. Ik ben weer volledig terug op de molen.

Interviewer: En dat is...

Cees Notenboom: Ik doe nu wat het kleinere werk, echt waar een molen voor gebouwd is.

Interviewer: Precies, en daar ligt ook je hart aan. Je hebt wel je hart laten spreken om zoveel mogelijk op wind te malen en ook niet meer op grote schaal.

Cees Notenboom: Nee, op grote schaal, op een gegeven moment wordt de schaal te groot voor de molen en dan ben je ook verkeerd bezig. Ik denk, als je iedere keer als de markt verandert en dan moet je jezelf aanpassen, dat je uiteindelijk de langste adem hebt. Als je ziet, die super-gemoderniseerde molens voor het bakkersgemaal destijds, die zijn in de jaren '90 allemaal buiten bedrijf gekomen. Ik ben er nog en ik denk dat als het zo door wil blijven gaan op een creatieve manier, dat de molen over 50 jaar nog steeds kan malen.

9. Fysieke belasting-Tijdbeslag-Instructeur zijn-Leeftijd leerlingen

Interviewer: Cees, ik wou nou nog eventjes jou iets vragen over de werkbelasting en de uren waarmee je, die er gepaard gaan met dat korenmolenaarschap en hoe dat in het begin was en wat je nou in de loop der tijd zoal, hoe dat is gegroeid. En ik begreep dat je ook nog wel eens tijd hebt besteed om mensen wat te leren. Kun je daar wat over vertellen?

Cees Notenboom: Jazeker. Eerst de werkbelasting, gewoon het fysieke werk. Dat valt wel mee. Je moet heel veel traplopen en ik gooi met zakjes van 25 kilo. Dat houd je fit. En ik werk nog heel, ik heb heel veel met 50 kilo's gewerkt. Tot voor kort was het meeste graan wat ik kreeg, zat in 50-kilozakken, op mijn verzoek. Ik kreeg het vanaf de vrachtwagen op mijn nek. Ik liep het naar binnen en de molen doet de rest. En als je zakjes van 25 kilo hebt, dan heb je twee keer zo veel werk daarvan.

Interviewer: Dat is waar. Maar die rug hield het wel van je.

Cees Notenboom: Ja, als je maar goed mee omgaat. Kijk, die zakjes, die kreeg ik natuurlijk al op hoogte op mijn schouder. En graan en meel, dat ligt, dat vormt zich op je schouder, dat ligt hartstikke makkelijk. Dus dan kon je met je handen in je zakken de molen in lopen en je wipt het zo over je schouder. Hoppa! Dat is natuurlijk wat anders als jij 50 kilo cement op je schouder hebt. Dat is keihard en je moet dan de steiger op en door het zand en weet ik veel wat, en dat dag in dag uit, dan... Dat is slecht voor je rug. Maar wat ik deed absoluut niet.

Interviewer: Oké. Goed, dat...

Cees Notenboom: Maar je moet wel weten hoe je ermee om moet gaan. En ik heb bijvoorbeeld ook, met dichtknopen van zakken, die 25-kilozakjes - want een klant wil die 25 kilo hebben, staat op papier - die zijn niet zo hoog, dus meestal zet ik ze dan ergens op, dat ik niet met een kromme rug die zak dicht sta te knopen, want dan krijg je ‘t wel in je rug.

Interviewer: Dat is al een beetje slim werken.

Cees Notenboom: Ja, je moet er gewoon bij nadenken, je moet weten hoe je het moet doen.

Interviewer: En dat deed je toen en dat doe je nu nog zo.

Cees Notenboom: Dat doe ik nog precies zo. Ja. En nergens last van. Nee. Ik ben er zelfs nog blij mee. Ik bedoel, moet ik zeggen, ik ben nu 63: ik hoef niet naar de sportschool.

Interviewer: Nee. Dat is waar.

Cees Notenboom: Ik voel me er fit bij, dus...

Interviewer: Maar dat was het fysieke. En verder qua tijd, hoelang ben je bezig met het...?

Cees Notenboom: Het is je hobby, dus je steekt er heel veel tijd in. En op een gegeven ogenblik, het gaat steeds meer tijd kosten, dat ik... En hoe drukker het wordt. Maar op zich vind ik dat niet erg, maar ik, op een gegeven ogenblik, voordat ik die maalderij opzette, was het op een bepaald moment zover dat ik minimaal twee avonden in de week tot twaalf uur doorging. En dan gooi je de laatste zak in de auto en dan stapte ik in de auto en dan ging ik toen naar de bakkers toe - die zijn 's nachts aan het werk - of ik had de sleutel van het pakhuis, dus dan ging ik 's nachts dat bezorgen. Dan gebeurde het geregeld dat ik om half drie of zo pas in bed lag.

Interviewer: En dat was een beetje te veel van het goede?

Cees Notenboom: Dat is even leuk, maar dat moet je niet te lang doen, dan moet je ook wel zicht hebben dat er een eind aan komt. Maar goed, dat hoort erbij. En ik ben blij dat het over is, dat het niet meer hoeft, maar ik ben ook blij dat ik het gedaan heb.

Interviewer: Oké. En hoe is het verder gegaan na die drukke tijd waar je het over had?

Cees Notenboom: Nu is het allemaal wat rustiger. Ik kan dus meer op de wind malen. Dus als er geen wind is, heb ik het wat rustiger en geen stress. En als er wel wind is, kan je malen en ook nog wel 's avonds. Maar ik hoef bijvoorbeeld niet meer overal naar toe om te bezorgen. Dus dat scheelt dan een heel stuk.

Interviewer: Dat wordt gewoon opgehaald door iemand die dat dan wegbrengt, of...

Cees Notenboom: Ja, dat wordt, doen de jongens nu...

Interviewer: Dat doen de jongens nu.

Cees Notenboom: Ja, van die, van de maalderij. Dus die... En die, dat wat ik doe, dat bezorg ik in de buurt, maar dat doe ik gewoon op de dag, dat hoeft niet meer 's avonds laat.

Interviewer: Nee, snap ik.

Cees Notenboom: Dus dat is... Ik heb nou weer tijd om een boek te lezen 's avonds.

Interviewer: En je hoeft nooit in de winkel te staan eigenlijk, vroeg ik me af?

Cees Notenboom: Nee, ik val wel eens in voor Marjon, maar de winkel is Marjon haar ding. En we hebben vrijwilligers voor op de molen, maar in de winkel ook wel. Maar zo af en toe, dan moet Marjon even weg voor een boodschap of anders dan, of ze wil even eten als het is druk is en dan moet ik invallen. Maar de winkel is niet echt mijn ding, dat...

Interviewer: Oké. Ik had al een donkerbruin vermoeden dat dat zo wel eens zou kunnen zijn.

Cees Notenboom: De molen trouwens, want... Mensen op... Kijk, in de winkel is het wat anders, dan moet je dingen verkopen, maar bezoek op de molen, daar heb ik ook wel

aardigheid aan.

Interviewer: Oké. Ja?

Cees Notenboom: Ik geef geen rondleiding of zo, maar ik sta de mensen altijd wel te woord. En dan... Ik zit natuurlijk al zo lang hier op de molen, dus je kan alle kanten op. Je merkt wel waar de interesses liggen van de mensen.

Interviewer: En je krijgt ook veel schoolklassen op de molen eigenlijk?

Cees Notenboom: Niet heel veel hoor. Daar heb ik dan weer niet zoveel mee.

Interviewer: Nee?

Cees Notenboom: Maar gewoon de individuele bezoekers die hier komen, dat vind ik heel leuk.

Interviewer: Dat vind ik gewoon hartstikke goed. En een ander dingetje: ik begin nou over die school, maar je hebt natuurlijk ook aardig wat mensen hier opgeleid op de molen, hè?

Cees Notenboom: Ja. Maar kijk...

Interviewer: Wanneer is dat begonnen en waar zijn die jongens...? Zijn de jongens goed terechtgekomen, en die meisjes?

Cees Notenboom: Niet iedereen natuurlijk. Er zijn er bij die weer uit de molenwereld vertrokken zijn. Want ik ben - ik weet niet precies wanneer - in de jaren negentig in ieder geval, ben ik begonnen met lesgeven. Lesgeven, dat klinkt heel zwaar, maar in feite is het gewoon: die leerlingen komen hier en die lopen mee en je hebt het erover. Je laat ze dingen doen en je vertelt wat erover. Je hebt het natuurlijk altijd over molens. En dan geef, ik geef ook nog wel eens theorieavonden, gewoon thuis hier, en dan heb je het ook weer over molens en dan... Niet dat ik nou aan een schoolbord les sta te geven.

Interviewer: Nee, dat niet.

Cees Notenboom: Maar dat komt dan omdat we op de molen soms niet alle tijd hebben om dingen door te spreken, want dan ben je altijd bezig. Ik ben aan het werk. Maar mijn leerlingen, die moeten er gewoon ingroeien. En het kost mij natuurlijk wel tijd, want je moet ze aandacht geven en er gaat ook wel eens wat fout, maar dat vind ik weer helemaal niet erg. Dat hoort erbij. Maar je hebt er ook weer heel veel voordeel van. Ik bedoel, ze helpen je ook weer.

Interviewer: Precies, dat zijn ook wel jongens die blijven hangen, een beetje hier.

Cees Notenboom: Ja, ook. Ik heb oud-leerlingen die na - of leerlingen - die na hun examen hier blijven als vrijwilliger. En je hebt natuurlijk ook leerlingen die naar andere molens gaan, dat is eigenlijk de bedoeling, daarvoor geef je les. En als je ziet hoe ze zich daar dan ontwikkelen of hoe ze daar molenaar zijn, dat is natuurlijk geweldig. Zo was, één oud-leerling van mij, die is alweer beroepsmolenaar geworden, dus...

Interviewer: Dat is natuurlijk hartstikke leuk. En als ik jou zo hoor praten, dan lijkt het bijna

alsof die jongens die jij nu, bij jou nu les krijgen, alsof het de jonge Notenboom was die destijds begon zijn eerste stappen...

Cees Notenboom: Ja, dat denk ik wel. Ik kreeg wel... Want grappig trouwens. Ik heb een leerling... Ik was veertien toen ik begon en ik heb hier een jongen uit het dorp, die was ook veertien toen die hier kwam en die mocht ook examen doen toen-ie achttien was. Die zit ook nog volop in de molens. Dat is... Ik denk dat die zijn werk er ook nog wel van gaat maken.

Interviewer: Oké. Dus dat is echt een opvolger in stijl, zeg maar.

Cees Notenboom: Ja, dat is wel een feest der herkenning.

Interviewer: En wat is de, kun je nog iets zeggen over de leeftijd van de leerlingen? Zijn het ook wat ouderen of zijn het wat jongeren?

Cees Notenboom: Nee, het is... Of ze zijn gepensioneerd of mensen die tegen het pensioen aanlopen of het zijn jongeren. En die daartussenin zitten, dat... En...

Interviewer: En die hebben daar geen tijd voor waarschijnlijk.

Cees Notenboom: Die hebben er geen tijd voor. Precies. Kijk, en nou is het... Die jongeren, die, daar zit wel verschil in. Jongeren gaan natuurlijk sowieso na hun examen langer mee. En die gepensioneerden, die gaan tien jaar of vijftien jaar en dan... Die jongeren kunnen, die hebben nog een heel leven voor zich. Maar die staan er vaak ook wat anders in. Je merkt, wat ouderen, die hebben zich in het, in hun leven al bepaalde dingen aangeleerd wat op de molen soms niet altijd even handig is en dat is dan moeilijk om dat te veranderen. En die jongeren staan nog overal open voor.

Interviewer: Dat is wel een verschil, hè?

Cees Notenboom: Dat is wel een verschil.

Interviewer: En als je nou die verhouding moet aangeven, hoeveel procent is nou jong en hoeveel procent is dan 65-plus, zeg maar?

Cees Notenboom: Net iets meer dan de helft is 65-plus.

Interviewer: Oké. Dus de helft ongeveer.

Cees Notenboom: Ja, iets meer dan de helft, denk ik. Maar ik heb wel aardig wat jongeren gehad hier.

Interviewer: Ja, dat is toch wel opvallend ook, die dan….

Cees Notenboom: Ja, ik vraag me ook wel eens af: hoe kan dat? Maar weet je, ik denk... Wat je, wat ik wel merk is: er zijn molenaars die zitten te springen om jongeren en die krijgen ze niet. Je moet... Jongeren houden niet van bewaren, die houden van opbouwen. Jij moet, een.. voor een molen moet je, dingen opbouwen. Je moet, er moet wat te doen zijn. En als je op een molen zit die af is, bij wijze van spreken, en waar de molenaars de molen inspannen en zitten koffie te drinken en ze leiden wat bezoekers rond en zo, daar ga je geen jongeren mee trekken. Maar hier, we, ik heb er natuurlijk jarenlang over gedaan - ik ben nog niet eens

klaar - om die molen te perfectioneren en weer in authentieke staat te krijgen. En al dat soort dingen, er gebeurt wat, er is wat op te bouwen. En dat... Daar willen jongeren graag aan mee doen.

Interviewer: Oké. Maar dat betekent ook dat ze er met hun handen iets dan doen of zo, dat ze ook...?

Cees Notenboom: Ja, maar ook, niet alleen met de handen, maar ook... Er zijn dingen die opgelost moeten worden, problemen die opgelost moeten worden en dingen moeten uitgevonden worden. Er is wat te ontdekken en er is wat te doen. Je gaat vooruit. En jongeren die, als je jongeren op de molen wil hebben, moet je iets doen, dat ze vooruit kunnen. En als je daar zit om die molen te bewaren en te houden zoals die is, dan is het van: nou, succes, maar wij doen wel wat anders.

Interviewer: Dan haken ze af.

Cees Notenboom: Dan haken ze af. Dat idee heb ik eigenlijk een beetje en...

Interviewer: Oké.

10. Ontwikkeling markt-Consequenties biologisch molenaarschap

Interviewer: Cees, we hebben een tijdje zitten spreken over je eigen kant van het verhaal, maar aan de andere kant is het ook zo, een onderneming. We moeten ook een beetje rekening houden met de behoefte van de klanten, wat die willen. En kun je daar nu nog iets over vertellen, hoe dat ontwikkeld is sinds jouw beginjaren, waren er andere behoeftes van klanten, van particuliere klanten hebben we het dan over, dan nu...?

Cees Notenboom: Ja, zeker. Ik heb gezegd, van: je moet je aanpassen aan de markt. Ik zeg altijd: een molen is een ouderwets werktuig en binnenin de molen moet je zo werken, maar de omgeving van de molen is niet stil blijven staan. Dat is wel doorgegaan. De tijd gaat door. Dus je moet uiteindelijk wat erin gaat, maar vooral wat eruit gaat, moet wel aangepast zijn aan de eisen van deze tijd. In de begintijd, wat betreft particulieren, dat was allemaal volkoren. Volkorenmeel, gebroken tarwe, tarwevlokken, roggemeel en bloem was maar bijzaak. Want bloem was niet gezond en alles moest volkoren zijn. Die tijd is al goed voorbij. Er zijn toch een ander soort klanten gekomen. Wat minder, ik denk wat minder principieel of anders, dus die willen...

Cees Notenboom: Op een gegeven kwamen de mixen ook, maar dat was in de begintijd, in de jaren 70, was dat helemaal niet. Dat mixen, dat deed je niet, want dat moest je allemaal zelf doen. Nu zijn er mensen, die willen een kant-en-klare mix hebben, maar er wordt ook véél meer bloem gebruikt. Volkorencake of dat soort dingen, volkorenappeltaart, dat wordt toch wel redelijk zwaar. Dat willen de mensen dan ook weer niet, dus wat dat betreft is de markt heel erg veranderd en ook de verpakking natuurlijk. Er worden veel meer eisen aan de verpakking gesteld omdat wij, sowieso omdat we biologisch zijn, dan moeten vermeldingen op het pakje staan. Maar sowieso voor iedereen, je moet er de voedingswaarde, moet je op de verpakking zetten, je adres, houdbaarheidsdatum, weet ik veel wat allemaal. In het begin...

Cees Notenboom: Wij hebben zakjes, die doen we met een touwtje dicht en we hebben ook

zakken waar de mix in zit. Daar deden we vroeger een nietje door, maar dat kan ook niet. Want dat nietje, dat kan in het meel komen. Op een gegeven moment moesten die zakjes, die werden dicht geseald. Dat soort dingen, daar loop je wel tegenaan. En dat is zelfs... Ik heb wel eens het idee, van: het pakje wordt bijna te klein om alle informatie erop kwijt te kunnen.

Interviewer: Zo erg is het, ja.

Cees Notenboom: Barcodes heb je nog, dat moet er ook weer op.

Interviewer: Ja, dat is wel een aardig verschil natuurlijk ook. En - hoe zeg je dat - de factor dat jij een biologische molen, biologische producten maakt, speelt dat ook nog een rol in het werk wat je nu doet?

Cees Notenboom: Daar hangt er heel veel, een hele hoop administratie hangt daar weer aan vast.

Interviewer: Zoals?

Cees Notenboom: Nou, je moet ten eerste, alles moet traceerbaar zijn, sowieso al, in dat gangbare gedoe ook. Maar bij de biologische ook, je moet alles kunnen verantwoorden, elke grondstof die je inkoopt, daar moet een certificaat voor zijn. Dan heb je nog te maken met vrachtbrieven, waar bepaalde vermeldingen op moeten staan, leverbonnen, facturen, al dat soort dingen. Overal moeten daar bepaalde vermeldingen op komen te staan, je wordt natuurlijk gecontroleerd. Er zijn best wel heel veel eisen waar je aan moet voldoen en je hebt er best wel wat werk van.

Interviewer: Ja, precies. En wat betekent het nu om biologische molenaar te zijn? Kun je dat nog...? Want je bent gecertificeerd.

Cees Notenboom: Ja, je bent, dus je betaalt ervoor, je bent gecertificeerd. Dus je wordt gecontroleerd en daar moet je ook goed voor betalen. Dat betekent dus ook dat niet iedereen zomaar biologisch kan worden.

Interviewer: Nee, precies.

Cees Notenboom: Of wil worden. Stukje bescherming van de markt.

Interviewer: Ja, precies.

Cees Notenboom: Maar kijk en het past, biologisch past wel bij de molen natuurlijk. Dat is sowieso vrij basic allemaal, dus het spreekt mij ook wel aan. En het... Wij zitten nu in die biologische wereld, in die biologische markt, daar hebben we ook een naam in opgebouwd. Dus dat wil ik ook zo houden.

Interviewer: Want je zegt al, van: dus nu heb je er een markt voor. Hoe verwacht je dat dat in de toekomst zal gaan?

Cees Notenboom: Je ziet ook dat biologisch op zich al niet eens meer genoeg is, dus wij zijn nu ook al met de regionale granen aan de gang. Dus we zijn én bio én regionaal. Ja, dat is, dat wordt eigenlijk steeds populairder. En het aardige is, wij kunnen dat omdat we heel klein

zijn. Maar de meelfabriek, die zou dat wel willen, maar die kan dat helemaal niet. Die markt is nog veel te klein voor hen. Kijk, wij zitten in een niche van een niche. En dat kunnen wij doen, daar zijn we goed in. En wij moeten niet proberen de meelfabriek te beconcurreren, want dat verlies je altijd. Ik zeg wel eens, van: ook met graan... Ik krijg dan wel eens opmerkingen op de molen, van: Ja, inlands graan, dat is toch niet, daar kun je niet mee bakken en dat moet uit ver weg komen.
Dat was vroeger zo, maar dat is niet meer. Maar wat je ook nog hebt, als ik bij een boer een bepaalde partij tarwe koop, dan kan ik daar een heel jaar mee vooruit. Maar als de meelfabriek dat, een partijtje verkoopt, dan maalt hij dat 's morgens voor de koffie er even door en dan moeten ze weer wat anders. Dat is veel te klein voor ze.

Interviewer: Dus wat dat betreft, ‘t Lam, is daar precies een ideale molen, juist om biologische producten te maken.

Cees Notenboom: Ja, van regionale granen en ook nog eens een keer oergraan. Dus we hebben emmer, we hebben eenkoorn, we hebben inlandse boekweit. En dan de normale, naakte haver hebben we, naakte gerst, al dat soort dingen. En dan gewoon de gangbare, de normale granen nog natuurlijk.

Interviewer: En die worden afgenomen, ook door particulieren?

Cees Notenboom: Ja, ook door particulieren. Ja, zeker. Maar dat zijn allemaal kleine hoeveelheden, maar voor ons is het genoeg. Kijk, en als je, en dat hebben we dus gemerkt met dat gewone meel, tarwemeel, dat werd steeds groter en groter. Op een bepaald moment, dan kun je niet meer meekomen, dus dan moet je je bakens weer verzetten. Je moet je aanpassen aan de markt. Dat gangbare, dat zit nu in die maalderij, heb ik daar achtergelaten. En wij zijn nu weer kleiner, maar wel heel specialistisch.

11. Authenticiteit molen 't Lam

Interviewer: Cees, we hebben nou al een behoorlijk poosje gesproken en, maar echt over... Kijk, je hebt authenticiteit hoog in het vaandel staan, sowieso van het werk, van het molenaarschap. Maar hoe zit de authenticiteit van jouw molen, van molen 't Lam in elkaar? Ik bedoel: hoe authentiek is jouw molen?

Cees Notenboom: Kijk, er zijn heel veel dingen... Toen ik hier kwam, was heel veel verdwenen uit de molen, dus dat is later weer toegevoegd. Maar alles in de geest van… En weet je, de molen is een achterhaald werktuig, dus probeer de molen niet te verbeteren. Als jij de ideale molen wilt hebben, dan moet je naar Denemarken en daar koop je zo'n windturbine. Hoog rendement, weinig onderhoud, geen bediening. Maar daar gaat het niet om. Een molen is een monument. Probeer hem ook te behouden zo. En ik heb de molen in bedrijf zoals hij is. Het bedrijf moet zich aanpassen aan de molen en je moet de molen niet gaan aanpassen aan het bedrijf. Dan kun je beter in moderne gebouwen gaan zitten. En er zijn heel veel dingen, want dan was het niet even handig of wist ik niet hoe dat moest.

Cees Notenboom: En dan kregen we adviezen: dat moet je zo doen en dit en dat en... Nee, er is hier 300 jaar, bijna 300 jaar met deze molen gewerkt. Waarom moet ik dat nu gaan veranderen? Wie ben ik? Zoveel generaties voor mij hebben met die molen gewerkt, mee kunnen werken en die zijn er oud mee geworden. En nu kom ik hier als molenaar en dan denk ik van: dat moet allemaal anders. Nee, dat moet niet.

Interviewer: Nee.

Cees Notenboom: Bovendien, de molen is een monument. Je moet niet mee met de waan van de dag. De molen, monumentenbehoud is in principe voor eeuwig.

Interviewer: Maar de molen stond leeg toen je hier kwam eigenlijk. Het was...

Cees Notenboom: Nou, niet helemaal. Maar er waren heel veel sporen. Je kon, heel veel kon je uitlezen. Die sporen, die heb ik ook gebruikt. En als je nieuwe sporen moest maken, dan moest het, dat kan eigenlijk niet.

Interviewer: Nee.

Cees Notenboom: Nee, want dan is het vroeger ook niet zo geweest.

Interviewer: Nee.

Cees Notenboom: Kijk en daar heb ik een voorbeeld... Bijvoorbeeld, we hebben beneden in de molen een kast staan. Het luiwerk zit bij ons achter in de molen. Dat heeft ook wel een hele goeie reden, maar dat is weer een ander verhaal. En dus beneden bij het luiwerk zit er een kast en daar werden en worden de zakken met meel op gezet zodat je ze gelijk op schouderhoogte hebt. Op een gegeven moment, die kast was weg, maar we konden wel zien waar die ongeveer gezeten heeft. Op een gegeven moment wil ik die kast weer terug hebben. En dan was het in overleg met de molenmaker van: hoe ver komt die kast naar voren? Niet te ver naar voren, want dan heb je er last van met luien, maar niet te ver naar achter, want dan kun je er geen zakken meer opzetten, met afschietwerk (installatie voor het laten zakken van het maalgoed, red.).

Cees Notenboom: Op een gegeven ogenblik waren we daar wel uit, en dan is het van: hoe hoog wordt die? Ik moet een hoogte hebben waar ik mee kan werken, maar hij moet niet zo hoog worden dat die voor de mens van 100 jaar geleden te hoog zou zijn. Die waren, gemiddeld waren de mensen ietsje kleiner dus.

Cees Notenboom: Dus je hebt bepaalde marges waar je tussen kan gaan zitten. Dus op een gegeven ogenblik zeiden we, heel veel wikken en wegen en vergelijken en alles, dat we zeiden van: zo hoog moet die worden, zover komt die naar voren en zo hoog komt die. Toen zei de molenmaker: er komt een balk voorlangs die het mooist is als ik die in de muur inlaat, het meest logische. Nee. Ik zeg: want dan moet je gaten in die muur hakken en als jij gaten in de muur moet hakken, dat betekent dat die vroeger zo niet gezeten heeft, dus dan ben je fout bezig. Afijn, hij zei: mag ik eens even kijken? En... Prima. Dus hij hakt er wat van, want er zit wat stucwerk op, wat witkalk, dat hakte die ervan af, van de muur. En precies op die plek waar wij die balk bedacht hadden, daar was een gat dichtgemetseld en aan de andere kant ook.

Cees Notenboom: Dus ik zeg: dan is er niks aan de hand. Haal die steentjes er maar weer uit en leg die balk in de muur. Dan klopt het gewoon. Het klopt. En niet alleen dat het weer

kon, dat het verhaal klopte, maar ook nog eens een keer dat wij die balk in de, precies de goeie positie bedacht hadden. Dat is geweldig, dat soort dingen. Dat vind ik nou prachtig.

Interviewer: En dat is ook de essentie van zoals jij met 't Lam omgaat?

Cees Notenboom: Ja. En je kan wat toevoegingen doen, maar alles, zoals ze dat vroeger ook gedaan zouden hebben en zonder nieuwe sporen te maken. Geen kepen zagen of weet ik veel. Nee. Maar ik kan wel gebruikmaken van de kepen die er zijn.

12. Toekomst-Omgaan met bezoekers-Echte belevenis van een molen

Interviewer: Cees, we komen nu eigenlijk zo'n beetje aan het eind van het lange verhaal wat je verteld hebt en dan sluit ik altijd af met een blik op de toekomst. Hoe zie jij de toekomst van ’t Lam en hoe ga jij daarmee om, wat ga je daarmee mee doen, met die toekomst?

Cees Notenboom: Wat ik net ook al zei, je moet je een beetje aanpassen aan de markt. En de tijden veranderen weer. En ik denk dat ik nog wel twintig jaar doorga hier, dus... Als mijn gezondheid dat toelaat. Dan ben ik ook al 83.

Interviewer: Ja, dat...

Cees Notenboom: Maar goed, ik wil niet nog twintig jaar de kar blijven trekken. Dus ik, we zijn nu bezig om samen iets met de houtzaagmolen (De Jager in Woudsend, red.) te doen, daar zitten twee enthousiaste molenaars die willen ook wel wat doen. Nou ja, we zien hoe dat allemaal loopt. Maar daar, in ieder geval, je moet er wat creatief mee omgaan, want ze staan echt niet meer in de rij om het bedrijf over te nemen. Ik merk dat bij... Er zijn heel veel molenaars van mijn generatie die zo'n beetje in dezelfde tijd begonnen zijn, die zijn nu aan het pensioen toe, die hebben geen opvolger. Dat is echt wel een probleem. Dus je moet het... Nee. Moet je wat creatief mee omgaan, maar ik zie dat helemaal zitten. We zitten hier hartstikke goed, dus dat komt wel goed, zien we met vertrouwen wel tegemoet.

Interviewer: Dus het heeft even geduurd, maar je hebt wel alles nu voor elkaar.

Cees Notenboom: Ja, nu ik bij wijze van spreken tegen mijn pensioen aanloop, heb ik het voor elkaar. Precies.

Interviewer: Maar hoe gaat het nu verder?

Cees Notenboom: Dus ik denk dat de exploitatie op een gegeven ogenblik, dat het op een andere manier gedaan wordt, niet meer door iemand die dit voor eigen rekening doet. Maar goed, dat moeten we allemaal nog zien. Daar zijn we mee bezig, dat is nog in een heel pril stadium. Dus we gaan zien hoe dat afloopt. Over de toekomst in het algemeen: wat ik dan merk is dat, de laatste tijd ligt heel veel de nadruk op bezoekers. En bezoekers zijn natuurlijk op zich wel leuk, we, ik bedoel, ik heb graag bezoek op de molen, maar ik doe er niks voor. Ik doe mijn ding. En mensen die komen op de molen omdat ze het leuk vinden om te zien wat ik doe, maar ik ga geen dingen doen omdat de mensen het leuk vinden, want dat is de dood voor het vak.

Cees Notenboom: Dat moet je niet doen. Je moet bij jezelf blijven en dan blijft het voor de mensen ook altijd goed om te, leuk om te zien. Als je dingen gaat doen waarvan je denkt dat de mensen het willen zien, dan, op een gegeven ogenblik dan heeft iedereen het wel gezien en dan is er weer wat anders. Dus dat is... En bovendien, molens worden aangepast op bezoek en dat moet helemaal niet. Ik zeg... Je hebt molenaars, die geven dan

vangdemonstratie of demonstratie zeilen voor leggen of zo. Dan denk ik van: ja, maar bezoekers komen niet op de molen om wat te leren, die willen wat beleven, die willen een authentieke molen, willen ze meemaken. En... Dus zorg dan ook dat die molen authentiek blijft. En wat ik zeg, een molen, om met een bekende Friese molenpublicist te spreken: mensen willen zwaaiende wieken zien, krakende wielen, zwoegende molenaars op wit bestoven zolders.

Cees Notenboom: Daar gaat het om. En ze willen niet dat jij gaat uitleggen hoe de vang werkt. Dat kun je wel vertellen tegen de mensen, maar dat hoef je niet te demonstreren. Dat moet je niet doen. Bovendien, wat heel vaak vergeten wordt, vind ik, van: die bezoekers op de molen zijn leuk, maar er zijn altijd meer mensen buiten de molen dan op de molen. Zelfs de drukst bezochte molen in Nederland heeft altijd nog meer mensen buiten de molen dan binnen de molen. Dus de molen stilzetten om drie mensen in de kap te laten? Er zijn er misschien wel 30 of misschien wel 300 man, mensen buiten de molen die de molen dan niet meer zien draaien.

Interviewer: En dat is de dood in de pot.

Cees Notenboom: Dat vind ik wel.

Interviewer: Ja?

Cees Notenboom: Ja. Hou je bij je vak, doe je ding, zorg dat er, dat de molen blijft leven, dat die authentiek blijft. En dan blijft het ook altijd interessant voor andere mensen en of ze nou op de molen komen of niet. Maar ik... Een voorbeeld van Nationale Molendag. Ik heb het idee in de jaren zeventig - tenminste in mijn beleving - was dat zo van alle molens moesten draaien. Dus iemand die ooit vroeger eens met de molen gedraaid had, die werd uit het bejaardenhuis getrokken van: het is Molendag, jij moet die molen bedienen want er is geen molenaar voor. Tegenwoordig is het zo dat de molens stilstaan omdat ze ergens ver in het land staan en dan zegt die molenaar van: nou, ik krijg toch geen bezoekers, dus ik ga wel naar de molen in dat dorp, want daar hebben ze drukte genoeg, daar kunnen ze wel een handje gebruiken. Denk van: nee, die molen, die staat midden in het veld. Hoeveel mensen zijn er wel niet die die molen van een afstandje zien draaien? Die komen dan niet op de molen, maar ze zien hem wel.

Interviewer: Precies. Dan beleven ze hem.

Cees Notenboom: Dan beleven ze... Precies.

Interviewer: Ja, dat is...

Cees Notenboom: En... Molen is... De mensen willen een belevenis hebben en niet, die komen niet om wat te leren of zo. Die willen gewoon wat beleven, die willen het zien.

Interviewer: En het is nu zo en het is over 50 jaar nog zo, dat het daar over gaat.

Cees Notenboom: Ja. Als jij bij je ding blijft, bij, als jij authentiek blijft, dan blijft het interessant, maar ga je mee met de waan van de dag en pas je je aan aan de smaak van het publiek: wat vandaag in is, is morgen misschien uit.

Interviewer: Dus dat is eigenlijk de boodschap ook, zoals jij graag zou zien dat de

molenwereld met de molen omgaat.

Cees Notenboom: Ja. Ik vind: draai zoveel mogelijk met de molen, laat hem zoveel mogelijk draaien en probeer te produceren met de molen. Hoe dan ook. En al is het maar, al maal je maar veevoer of weet ik veel wat, maar zorg dat die molen, dat er wat gebeurt.

Interviewer: Dat er wat gebeurt. Ja.

13. Boodschap voor molenaars en bezoekers

Cees Notenboom: Het komt erop neer, van: je moet de molen niet aanpassen aan het publiek, het publiek past zich maar aan aan de molen. En dat vinden ze ook wel mooi. Het moet ook wat spannends zijn, wat avontuurlijks.